

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДПРИЄМСТВ З ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР

ЛИТОВЧЕНКО Людмила¹, ХЛОПОНІНА-ГНАТЕНКО Ольга², МИХАЙЛЕНКО Вікторія³

¹Полтавський державний аграрний університет

<https://orcid.org/0000-0003-2915-0363>

²Державний біотехнологічний університет

<https://orcid.org/0000-0003-4654-6319>

³Державний біотехнологічний університет

<https://orcid.org/0000-0001-8281-2835>

В сучасних умовах підприємства з виробництва та переробки продукції олійних культур здатні гнучко реагувати на зміни кон'юнктури ринку, пов'язані не тільки з поліпшенням в структурі харчування населення більшості країн світу у бік рослинних жирів, а також з розвитком суміжних галузей. Отже, забезпечення ефективної діяльності таких підприємств важливе не тільки з точки зору логіки ведення бізнесу, а й з тих причин, що вони відіграють ключову роль в реалізації продовольчої стратегії України. Метою дослідження стало визначення складу та аналіз впливу факторів на формування економічної поведінки підприємств з виробництва та переробки продукції олійних культур. З'ясовано специфіку діяльності цієї галузі, а саме: експортна орієнтованість галузі; сезонність витрат, особливо у сфері виробництва, які слід враховувати при оцінці ефективності діяльності виробників та бізнес-плануванні; циклічність експорту соняшникової олії; регулювання каналів збуту з безпекових питань. Для подальшого надання рекомендацій щодо економічної поведінки підприємств з виробництва та переробки олійних культур проведено аналіз наслідків сформованих ситуацій в роботі підприємств-виробників з урахуванням галузевих чинників. Визначено, що на процес прийняття економічних рішень впливають не стільки економічні фактори, скільки психологічні та соціальні. Коригуючим важелем для кожного підприємства-виробника має стати з'ясування драйверів економічної безпеки.

Ключові слова: економічна поведінка, фактори впливу, ефективність підприємств, продукція олійних культур, драйвери економічної безпеки.

<https://doi.org/10.31891/mdes/2023-8-2>

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Забезпечення ефективної діяльності підприємств олійної промисловості важливе не тільки з точки зору логічної мети ведення бізнесу, а й з тих причин, що вони відіграють ключову роль в реалізації продовольчої стратегії. Підтверджує актуальність той факт, що на сьогоднішній день підприємства з виробництва та переробки продукції олійних культур здатні гнучко реагувати на зміни кон'юнктури ринку, пов'язані не тільки з поліпшенням в структурі харчування населення більшості країн світу у бік рослинних жирів, а також з розвитком суміжних галузей (хімічна, харчова, паливна тощо). Такі зрушення сприяють розвитку виробництва та переробки продукції олійних культур, що створює конкурентні переваги у забезпеченні внутрішніх потреб та задоволенні попиту на зовнішніх ринках.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Підвищення ефективності виробництва та переробки продукції олійних культур має ґрунтуватися на виявленні факторів, які є стимуляторами та дестимуляторами щодо подальшого розвитку підприємств в цій сфері. Теоретико-методичні та практичні питання дослідження умов діяльності виробників та переробників такої продукції знайшли своє відображення у працях багатьох науковців, зокрема, таких, як: С. Бойко, І. Драган, В. Гарбар, Л. Гейко, Ю. Гудзь, Л. Петришин, В. Піддубний, С. Присяжнюк, А. Снеткова, Л. Старшинська, О. Чирва, В. Якубів та ін. Проте ґрунтовне визначення напрямів розвитку та економічної поведінки підприємств олійної промисловості має корелювати з комплексом доцільних заходів, спираючись на специфіку олійного бізнесу в сучасних умовах воєнного сану.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження стало визначення складу та аналіз впливу факторів на формування економічної поведінки підприємств з виробництва та переробки продукції олійних культур.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Олійна промисловість є базовим сектором економіки України, від потенціалу та рівня ефективності якого в сучасних умовах визначаються стратегічні пріоритети зовнішньоекономічної

торгівлі, джерела формування бюджету країни, в тому числі податкові, забезпечення сировиною технологічно пов'язаних видів діяльності. Аграрний сектор олійних культур в Україні став основою економічного розвитку, оскільки формує передумови залучення інвестицій, посилення конкурентоспроможності національної економіки та підвищення рівня добробуту населення країни. Вирішення вказаних завдань неможливе без забезпечення ефективного розвитку агробізнесу, розв'язання проблем логістики та підвищення рівня якості життя сільського населення.

Для того щоб правильно розробляти сценарії економічної поведінки, слід врахувати специфіку діяльності цієї галузі:

1) Експортна орієнтованість галузі. Наявна ситуація заміщення постачання готової продукції вивезенням соняшника з метою переробки за кордоном, що несе певний ризик закріплення такої тенденції в майбутньому.

2) Сезонність витрат, особливо у сфері виробництва, які слід враховувати при оцінці ефективності діяльності виробників та при їх бізнес-плануванні.

3) Регулювання каналів збуту з безпекових питань.

4) Циклічність експорту соняшникової олії, що викликане не тільки використанням переробних потужностей в Україні, а й в принципі сезонністю попиту ключових імпортерів (Індія та Китай). За звичних умов до 2022 р. падіння обсягів експорту, як правило, відбувалося ближче до літнього сезону, коли кількість доступного насіння суттєво зменшується. Це є причиною планових ремонтних робіт переробних заводів в середині літа, оскільки вони готуються до початку наступного сезону.

Слід зазначити, що остаточне прийняття рішень про економічну поведінку слід зважувати, виходячи зі значних умов невизначеності. Так, в 2022 р. військові дії змінили все, і збут, і плани, і логістику, і пропозицію та можливість працювати взагалі. «Зерновий коридор» частково покращив критичний стан, хоча зупинка портів обмежила експортні можливості і єдиним позитивом є те, що країни ЄС стали досить значним ринком збуту для України. Окрім того, частина з цих країн мають власні потужності з переробки, що вплинуло на зміну структури попиту. Слід зазначити, що попит залишається високим навіть зараз, причому не лише на соняшкову олію, а й на насіння, яке завозиться в Європу (переважно в Болгарію) та Туреччину на закордонні переробні підприємства.

На початку 2023 року ситуація щодо ринків збуту майже незмінна. Динамічними залишаються тільки ціни на олійні культури. Закупівельні внутрішні ціни на сою в Україні продовжують зростання. Запаси сої в Україні є значними і становлять близько 2,5 млн тон. Щомісячно в середині країни переробляється близько 120 тис. тон, ще 350-380 тис. тон експортується. Попит на українську сою (з поставкою у березні 2023 року), відмічався з боку Єгипту та Туреччини. Українські переробні заводи теж купують сою по постійно зростаючим цінам (16200 грн/т, 16500 грн/т – і це коливання тільки на січень цього року) [1]. При цьому надвеликих пропозицій на ринку з боку аграріїв немає.

Часто трапляються ситуації, коли судна стоять, а купити сою чи соняшник проблематично, що призводить до того, що ціна зберігає потенціал до зростання. Як зазначають аналітики, «фактор великих запасів сої зараз не є визначальним, цей чинник буде впливати на ринок у квітні та травні» [2].

Певне відновлення та нарощування поставок експорту олії соняшникової та шроту відбулось за рахунок зростання перевезень залізничним транспортом через країни ЄС, зокрема Польщі та Балтії з подальшою поставкою через морські порти даних країн до інших країн світу. Це надало можливість Україні дещо збільшити переробку насіння соняшнику та відповідно виробництво та експорт олії та шроту.

За даними аналітиків, з жовтня 2022 р. українські порти вимушені працювати менш ніж на половину потужності, при цьому обсяги недопоставок зернових на світовий ринок оцінюються у 2-3 млн тон щомісяця (разом з жовтня 2022 р. по січень 2023 р. – понад 11 млн тон) [2]. Наприклад, в Босфорі в черзі на інспекцію очікують майже 120 суден при середньому часі очікування від 2 до 5 тижнів. Затримки штучні і викликані діями з боку представників агресора. В таких умовах збитки для судновласників становлять від 30 тис дол. за кожен день простою.

На основі вищенаведеного можна констатувати наявність певних переваг та недоліків ситуації, що в сучасних умовах склалася в роботі підприємств з виробництва та переробки олійних культур. Їх аналіз проведено у табл. 1 (складено автором на основі узагальнення [2, 3, 4, 5, 6].

Таблиця 1

Аналіз наслідків сформованих ситуацій в роботі підприємств з виробництва та переробки олійних культур

Сформована ситуація	Можливі переваги	Ймовірні недоліки	Найбільші ризики підприємств при збереженні ситуації
1. Масовий експорт насіння соняшнику з України	Забезпеченість платоспроможного попиту. Можливість продажу врожаю, а не накопичення. Оборотність оборотних коштів. Поступове повернення інвестицій в бізнес	Помірний (з затухаючою динамікою) попит на соняшникову олію та шрот в Європі. Значне посилення конкурентної боротьби між олійнодобувними підприємствами та експортерами насіння соняшнику. Зниження зацікавленості, зокрема країн ЄС, в українському соняшниковій олії та шроті	Втрата ринку збуту соняшникової олії та шроту в європейських країнах. Втрати світових ринків збуту продукції з високою доданою вартістю. Скорочення робочих місць на підприємствах- виробниках. Критичне скорочення виробництва олії соняшникової, яка віднесена до соціально значущої продукції. Зниження надходжень до держбюджету
2. Робота «зернового коридору»	Продовження роботи підприємств в умовах військового стану. Нарощування поставок олії та шроту через зерновий коридор з портів Одеси. Високий попит на насіння соняшнику експортно-орієнтованих компаній.	Затори, черги, висока невизначеність через шантаж агресора. Вимушені (штучні) простой	Необхідність у найкоротші терміни формувати нові логістичні ланцюги, Пошук альтернативних ринків збуту, адаптація до нових умов діяльності та розрахунків
3. Зміна пріоритетів у структурі посівних	Гарантований попит Використання наявних логістичних зв'язків	Скорочення площ під соняшником і відповідно його врожаю. Активний експорт сировини. Нестабільна ситуація на валютному ринку.	Втрата світової першості з виробництва соняшникової олії на тривалий період
4. Дефіцит потужності енергетичної системи України	Переоцінка потреби підприємств у виробничих потужностях	Небезпечні наслідки (переробні підприємства віднесені до вибухонебезпечних). Зростання постійних витрат підприємств Збої в роботі та цифрових послугах.	Псування продукції. Зниження закупівельних цін. Втрата партнерів
5. Посилення військової агресії	-	Зупинка промислових підприємств, зокрема олійнодобувних та олійно-жирових, в зонах бойових дій та на тимчасово окупованих територіях	Невизначеність щодо вітчизняних потужностей з переробки насіння соняшнику, які розпочали роботу

Як бачимо, в таких умовах загострюється нагальна потреба у чіткому обґрунтуванні моделей економічної поведінки як аграріїв, так і підприємств, що переробляють продукцію олійних культур. В умовах невизначеності стає актуальним вироблення альтернатив такої поведінки на основі сценарного підходу.

Слід погодитися з тим, що економічна поведінка сільськогосподарських підприємств є категорією, похідною від економічної поведінки людей [7, С. 7]. Визначено, що на процес прийняття економічного рішення впливають не стільки економічні фактори, скільки психологічні та соціальні. Вплив індивідуальних і групових ефектів, виникнення яких зумовлено саме психологічними особливостями людини, формує сучасну економічну поведінку, яка найчастіше стає ірраціональною. Крім того, ірраціональність у поведінці керівника посилюється з виникненням умов невизначеності та ризику.

Групи факторів, які впливають на формування економічної поведінки підприємств з виробництва та переробки продукції олійних культур, зображено на рис. 1.

Рис. 1. Фактори впливу на формування економічної поведінки підприємств з виробництва та переробки продукції олійних культур

Складено автором на основі узагальнення [3, 7, 8, 9]

Окремо хочеться прокоментувати ту групу факторів, яка залежить від самого суб'єкта господарювання, тобто внутрішні. Організація процесу виробництва є одним з ключових стратегічних аспектів. При її аналізі відразу виходиш з того, який саме є вид продукту, тобто маємо на увазі виробництво чи переробку олійних культур. Залежно від такої специфіки приймаються рішення щодо заходів, спрямованих на оптимальне поєднання процесів праці з речовинними елементами виробництва в просторі та часі. Від унікальності таких дій залежить формування конкурентних переваг, які націлені на підвищення ефективності виробництва.

Застосовувані система та методи управління сильно залежатимуть від людського фактору і розглядатимуться з позиції способів досягнення поставлених завдань у найкоротший строк за найкращого використання системи виробничих ресурсів.

Фактор, який тісно пов'язаний з попереднім – це кадровий потенціал. Саме з цих позицій має відбуватись набір персоналу в такий спосіб, щоб формувалась команда з певними навичками, уміннями, досвідом, бажанням стимулювати розвиток олійного бізнесу та брати відповідальність за результати та модель економічної поведінки підприємства в цілому.

Обмежувачем при прийнятті рішень ще на етапі планування моделі економічної поведінки буде ресурсний потенціал. Аграрії виходитимуть з наявності та якості землі і насінневого матеріалу, а переробники – з наявних виробничих потужностей та забезпеченості сировиною. Багато позитивних моментів підприємства з виробництва та переробки продукції олійних культур будуть черпати з агропромислової інтеграції. Іноді єдиним способом подолання кризи окремого агропідприємства стає пошук саме таких тривалих партнерських стосунків.

Від стану техніки та досконалості технології, в решті решт, буде залежати кількість та якість продукції. Тож при обґрунтуванні моделі економічної поведінки обов'язково слід розглядати варіанти не тільки їх придбання і оновлення, а й оренди чи аутсорсингу.

Територіальне розміщення теж може бути вигідним або невигідним. Для аграріїв, що вирощують олійні культури, цей аспект діагностується з точки зору якості ґрунту та природно-кліматичних умов. В той час як для переробників вагомим є віддаленість від постачальників сировини;

Коли керівник ухвалює рішення щодо змін економічної моделі поведінки, то останнім аргументом стають його пріоритети, тобто що він хоче від цього бізнесу. Тож іноді досить раціональні речі не отримують підтримки, оскільки їм не відповідають.

І останній з розглянутих факторів пов'язаний зі ступенем залежності підприємства від збоїв інфраструктури. Особливого значення цей момент набуває в умовах дії воєнного положення. Хоч продукція даної галузі не є такою, що швидко псується, але неможливість своєчасно отримувати віддачу від вкладених коштів унеможлиблює нормальний початок посівної та в цілому нового маркетингового року.

Слід наголосити, що економічна поведінка підприємства визначається, насамперед, величиною його економічного потенціалу та може змінюватися залежно від прогнозу розвитку зовнішнього середовища (стан законодавства, безпекові питання, зміни попиту на продукцію, поведінка стейкхолдерів тощо). Як показано на рис. 1, чинники формування економічної поведінки можуть бути присутні як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі. Як вказує Л. Петришин [7, С. 34], великі підприємства ведуть себе на ринку зовсім по-іншому, ніж малі та середні, оскільки мають для цього різні передумови. При цьому поточний стан підприємства буде результатом його економічної поведінки в попередні періоди, яка враховувала релевантний стан факторів зовнішнього середовища. Коригуючим важелем для кожного підприємства-виробника має стати з'ясування драйверів економічної безпеки.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Оцінка сучасного стану галузі та виявлення основні проблеми розвитку виготовлення олійної продукції, а також збереження та формування лідируючої позиції України на світовому ринку олії, доводять стратегічне значення діяльності бізнесу в цій сфері. Для подальшого надання рекомендацій щодо економічної поведінки підприємств з виробництва та переробки олійних культур проведено аналіз наслідків сформованих ситуацій в їх роботі з урахуванням галузевих чинників.

Визначено, що на процес прийняття економічних рішень суттєво впливають не тільки економічні фактори, а й психологічні та соціальні. Чинники формування альтернативних варіантів економічної поведінки мають місце у зовнішньому і внутрішньому середовищі. З'ясування драйверів економічної безпеки має стати коригуючим важелем для кожного підприємства-виробника. В свою чергу поточний стан підприємства слід розглядати в якості результату його економічної поведінки в попередні періоди, яка враховувала релевантний стан факторів бізнес-середовища. При обґрунтуванні тієї чи іншої моделі економічної поведінки підприємств-виробників продукції олійних культур слід спиратись на безпекові, внутрішньоорганізаційні та регіональні ризики, світові тенденції та наявний попит та драйвери економічної безпеки не тільки в цій, а і в суміжних галузях.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Посівні площі України у 2023 році переорієнтують на олійні культури (08.01.2023) // Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3648517-posivni-plosi-ukraini-u-2023-roci-pereorientuut-na-olijni-kulturi-minagropolitiki.html> (дата звернення 22.01.2023 р.)
2. В Україні намолочено майже 51 млн тонн зерна (14.01.2023 р.) // Аграрне інформаційне агентство Agravery.com. [Електронний ресурс]. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/v-ukraini-namoloceno-majze-51-mln-tonn-zerna> (дата звернення 18.01.2023 р.)
3. Васильковська К. Тенденції та перспективи виробництва олійних культур в Україні й аналіз експорту олії (19 лютого 2021 р.) // Економічний гектар. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/20517-tendentsii-ta-perspektyvy-vyrobnytstva-oliinykh-kultur-v-ukraini-i-analiz-eksportu-olii.html> (дата звернення 10.01.2023 р.)
4. Снеткова А.В. Інвестиції у необоротні активи підприємств олійно-жирової промисловості України: динаміка, проблеми та перспективи. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 21. С. 75-83. DOI: [10.32702/2306-6814.2019.21.75](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.21.75)
5. Ткаченко К. Зерновий коридор під прицілом. Чого чекати агроринку? // Latifundist.com [Електронний ресурс]. URL: <https://latifundist.com/spetsproekt/989-zernovij-koridor-pid-priksilom-chogo-chekati-agrorinku> (дата звернення 10.01.2023 р.)
6. Первинне дослідження ринку. Основні експортні агропродовольчі товари з України до Африки / World Trade Institute. Making Agricultural Trade Sustainable (MATS) [Електронний ресурс].

URL: https://www.wti.org/media/filer_public/c1/41/c1414f31-19ed-4247-bee5-9744c74c36d1/wti_initial_market_survey-ua.pdf (дата звернення 22.01.2023 р.)

7. Петришин Л. Економічна поведінка сільськогосподарських підприємств у мінливому середовищі розвитку: монографія. Львів: Сполом, 2021. 442 с.

8. Бойко О.С., Гейко Л.М. Сучасний стан підприємств олійно-жирової промисловості України // Економічний простір. № 157. 2020. С. 32-37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/157-6> (дата звернення 22.01.2023 р.)

9. Іванюк У. Домінантні ознаки, види та драйвери резилентності економічної системи в умовах глобальної нестабільності // Економіка та суспільство. 2022. №43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-72> (дата звернення 22.01.2023 р.)

REFERENCES:

1. Posivni ploshchi Ukrainy u 2023 rotsi pereorientuiut na oliini kultury (08.01.2023) //Ukrinform. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3648517-posivni-plosi-ukraini-u-2023-roci-pereorientuiut-na-olijni-kulturi-minagropolitiki.html> (data zvernennia 22.01.2023 r.)

2. V Ukraini namolocheno maizhe 51 mln tonn zerna (14.01.2023 r.) // Ahrarne informatsiine ahentstvo Agravery.com. [Elektronnyi resurs]. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/v-ukraini-namoloceno-majze-51-mln-tonn-zerna> (data zvernennia 18.01.2023 r.)

3. Vasytkovska K. Tendentsii ta perspektyvy vyrobnytstva oliinykh kultur v Ukraini y analiz eksportu olii (19 liutoho 2021 p.) // Ekonomichnyi hektar. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/20517-tendentsii-ta-perspektyvy-vyrobnytstva-oliinykh-kultur-v-ukraini-i-analiz-eksportu-olii.html> (data zvernennia 10.01.2023 r.)

4. Snetkova A.V. Investytsii u neoborotni aktyvy pidpriemstv oliino-zhyrovoi promyslovosti Ukrainy: dynamika, problemy ta perspektyvy. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2019. № 21. S. 75–83. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.21.75

5. Tkachenko K. Zernovi korydor pid prytilom. Choho chekaty ahrorynku? // Latifundist.com [Elektronnyi resurs]. URL: <https://latifundist.com/spetsproekt/989-zernovij-koridor-pid-prytilom-choho-chekaty-agrorynku> (data zvernennia 10.01.2023 r.)

6. Pervyne doslidzhennia rynku. Osnovni eksportni ahroprodovolchi tovary z Ukrainy do Afryky / World trade institute. Making Agricultural Trade Sustainable (MATS) [Elektronnyi resurs]. URL: https://www.wti.org/media/filer_public/c1/41/c1414f31-19ed-4247-bee5-9744c74c36d1/wti_initial_market_survey-ua.pdf (data zvernennia 22.01.2023 r.)

7. Petryshyn L. Ekonomichna povedinka silskohospodarskykh pidpriemstv u minlyvomu seredovyskhi rozvytku: monohrafiia. Lviv: Spolom, 2021. 442 s.

8. Boiko O.S., Heiko L.M. Suchasnyi stan pidpriemstv oliino-zhyrovoi promyslovosti Ukraini // Ekonomichnyi prostir. № 157. 2020. S. 32-37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/157-6> (data zvernennia 22.01.2023 r.)

9. Ivaniuk U. Dominantni oznaky, vydy ta draivery rezylentnosti ekonomichnoi systemy v umovakh hlobalnoi nestabilnosti // Ekonomika ta suspilstvo. 2022. №43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-72> (data zvernennia 22.01.2023 r.)

FACTORS INFLUENCING THE FORMATION OF ECONOMIC BEHAVIOR OF ENTERPRISES PRODUCING AND PROCESSING PRODUCTS OF OIL CROPS

LYTOVCHENKO Liudmila¹, KHLOPONINA-GNATENKO Olha², MYKHAILENKO Viktoriia²

¹ Poltava State Agrarian University

² State Biotechnological University

In today's conditions, oilseed production and processing enterprises can flexibly respond to changes in the market situation, which are connected not only with the improvement in the nutrition structure of the population of most countries of the world in the direction of vegetable fats but also with the development of related industries. Therefore, ensuring the effective operation of such enterprises is essential not only from the point of view of business logic but also because they play a vital role in implementing Ukraine's food strategy.

The study aimed to determine the composition and analyze the influence of factors on the formation of the economic behavior of enterprises producing and processing products of oil crops.

The specifics of activities in the oil industry have been clarified, namely: export orientation of the sector; seasonality of costs, especially in the field of production, which should be considered when evaluating the effectiveness of manufacturers' activities and business planning; cyclicity of sunflower oil export; regulation of sales channels on security issues.

To further provide recommendations regarding the economic behavior of enterprises producing and processing oilseeds, an analysis of the consequences of situations in the work of manufacturing enterprises was carried out, considering industry factors.

It was determined that economic decisions are influenced not so much by economic factors but by psychological and social ones. Aspects for forming alternative options for economic behavior can be present both in the external and the internal environment. The corrective lever for each manufacturing enterprise should clarify financial security drivers. At the same time, the current state of the enterprise will be the result of its economic behavior in previous periods, which considered the relevant form of the factors of the external environment. When substantiating one or another model of economic behavior of companies producing oilseed products, one should rely on safety, intra-organizational and regional risks, world trends, and existing demand and drivers of financial safety not only in this but also in related industries.

Keywords: economic behavior, influencing factors, the efficiency of enterprises, production of oil crops, drivers of economic security.